

UDK 272-766:[272-46+272-472]

Primljeno: 16. 7. 2020.

Prihvaćeno: 27. 10. 2020.

Pregledni znanstveni rad

KERIGMA U IZGRADNJI AUTENTIČNOSTI NAVJESTITELJA

Denis BARIĆ

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
baric.denis@gmail.com

Sažetak

Članak se sastoji od triju dijelova. U prvom dijelu autor progovara o identitetu kerigme smještajući ju unutar evangelizacijskog procesa, te govoreći o njezinoj aktualnosti naglašava da se prvi navještaj shvaća kao središnje mjesto u evangelizacijskom, pastoralnom i katehetskom djelovanju, poradi čega papa Franjo u snazi prvoga navještaja priliku vidi za obnovu Crkve. U drugom dijelu progovara se o temeljnim kriterijima za autentičnost kerigme, pri čemu se ističu važnost ljubavi prema Božjoj riječi, ulazak u Crkvu, ljubav prema adresatima i osobni prvi navještaj koji nam je posredovan u određenom vremenu i kontekstu, a može biti nepresušan izvor za prvi navještaj drugima. Posljednji dio članka posvećen je ulozi navjestitelja u kerigmi ističući važnost osobnih, pedagoških i katehetskih kvaliteta jednog evangelizatora, pri čemu značajnu ulogu u stjecanju i posjedovanju navedenih kvaliteta ima trajna formacija evangelizatora.

Ključne riječi: kerigma, autentičnost, riječ Božja, navjestitelj (evangelizator), adresati.

Uvod

Još je Drugi vatikanski koncil upozorio na važnost čitanja znakova vremena u kojem živimo i na pronalaženje načina, metoda, o izboru sredstava kojima ćemo u vremenu i ljudima u tome vremenu navijestiti Krista, posvjedočiti Krista.¹ Dobiva se dojam da u vremenu u kojemu danas živimo, odnosno u ispunjenju navedene zadaće, autentičnost i biti autentičan nikada nije bila poželjnija vredno-

¹ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu*, u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008., 4.

ta. U mnogobrojnim rječnicima čitamo da je značenje autentičnosti biti izvoran, istinit, nepatvoren, vjerodostojan. Drugim riječima, posrijedi su osobine po kojima ćemo raspoznati autentične, vjerodostojne, istinite ljude. Vjeroučiteljica je u jednoj srednjoj školi zadala učenicima zadatak da odgovore na pitanje: Što znači biti *autentičan kršćanin*? Jedna je vjeroučenica ovako zapisala: »Autentičnost se najbolje ogleda u očima drugoga. Valja nam opominjati jedni druge, ali ne zbog osude nego zbog ohrabrenja i usavršavanja. Autentičan kršćanin svakodnevno se iznova opredjeljuje za Boga. On zna koliko je to divno, ali i teško, zbog čega je, prije svega, ponizan i radostan. Iz toga, a ne iz obdržavanja pravila, proizlazi njegova vrijednost i ljubav, što je jasno prepoznatljivo u očima drugoga koji se s lakoćom i bez predrasuda otvara takvoj stvarnosti i obogaćuje ju.«²

Tomu da je uistinu posrijedi stremljenje prema itekako poželjnoj vrednoti, ide u prilog i niz istraživanja u kojima pojedine varijable mjere upravo autentičnost pojedinih osoba, institucija pa čak i vremena u smislu povijesne odrednice življenja.³ To pak, posljedično, može biti potka za različite interpretacije pri čemu se nerijetko čuje: autentičnost se živi, autentičnost se trajno gradi, ona je uvijek na ispitu, ne može se svrstati u točno određene okvire definiranoga i određenoga, na temelju njegove/njezine autentičnosti više mu/joj vjerujem, više vjerujem ovoj ili onoj instituciji i slično.

Nije nam namjera baviti se fenomenologijom autentičnosti i autentičnoga, no itekako je o navedenim odrednicama potrebno voditi računa jer kerigma (prvi navještaj) smješta se u određen povijesni kontekst, zahvaća ljudsku osobu u kategoriji vremenskoga i potiče da ono navješteno ostane ne samo na razini čujnoga nego i življenoga,⁴ jer ako to nije, može li se uopće govoriti o autentičnosti?

1. Kerigma: identitet i aktualnost

Kerigma je poznata kao dio evangelizacijskog procesa,⁵ a o njezinoj važnosti unutar evangelizacijskog procesa imamo prilike čitati u brojnim dokumenti-

² *Cristiani autentici oggi*, u: <https://www.vivoscuola.it/Schede-informative/Insegnamen-to-della-religione-cattolica-a-scuola> (21. I. 2019.).

³ Usp. Josip BALOBAN, Vrednote u Hrvatskoj između deklarativnog i stvarno življenog, u: *Bogoslovska smotra*, 77 (2007.) 4, 796-797; Zvonko TRZUN, Kriza povjerenja u institucije: istraživanje povjerenja u vojsku, u: *Polemos*, 15 (2012.) 1, 33-54; Kata s. Amabilis JURIC, Percepcija duhovnosti vjeroučitelja laika u današnjem društvu, u: *Obnovljeni život*, 71 (2016.) 2, 153-165.

⁴ Usp. Stanislav ŠOTA, Poimanje kerigmatske i mistagoške kateheze: osobne i pedagoške značajke te tipologija evangelizatora u Evangeliji gaudium, u: *Crkva u svijetu*, 51 (2016.) 1, 123.

⁵ Usp. IVAN PAVAO II., *Catechesi tradendae. Apostolska pobudnica o vjerskoj pouci u naše vrijeme* (16. X. 1979.), Zagreb, 1994., 19, 21.

ma Drugoga vatikanskog koncila i papinskog učiteljstva. Ne ulazeći detaljno u navedene dokumente, ipak je neizostavno pozvati se na neke od njih jer su oni polazište i odredište za svaki govor o navješćaju, a u njima su nam, između ostalog, dane itekako vrijedne smjernice za navješćaj i njegovo autentično življenje u ovom vremenu danas.

Papa Pavao VI. je na početku svoje papinske službe, samo desetak godina po završetku Drugoga vatikanskog koncila, zabrinuto pitao: »... u želji da neprestano naviješta Evanđelje, Crkvu muči samo jedno: Koga poslati da naviješta otajstvo Isusa Krista? Kojim jezikom navijestiti to otajstvo? Što učiniti da ono odjekne i stigne do svih koji ga moraju čuti?«⁶ Već na temelju navedenoga možemo nazrijeti nekoliko osnovnih čimbenika kerigme koji ju određuju i čine prepoznatljivom, a o čemu ovisi njezino provođenje ili uspješnost. No, s obzirom na navedeno papino pitanje, odnosno konstataciju, možemo se zapitati: Je li se do danas nešto promijenilo? Jesmo li odgovorili na ta pitanja, tražimo li još odgovore, znamo li uopće odgovore? Čini se kao da su pri navješćaju u prvi plan nadošli znakovi vremena nerijetko svojevoljno tumačeni i razumljivi, a tome nasuprot kao da nam nedostaje ne znanja, već ljubavi i volje u prijanjanju uz riječ Božju, čitanju riječi Božje i svjedočenju riječi Božje, davanju sebe unutar kerigme – što su, zapravo, osnovne odrednice autentičnosti same kerigme. Tako da se potvrđuje toliko puta opetovana konstatacija koju pronalazimo u postsinodskoj apostolskoj pobudnici *Ecclesia in Europa*: Mnogi današnji Europljani misle da znaju što je kršćanstvo, ali ga zapravo ne poznaju. Mnogi kršćenici žive kao da Krist ne postoji, ponavljaju se geste i znakovi vjere, osobito u bogoslužnim činima, ali s njima ne ide u korak stvarno prihvaćanje sadržaja vjere i vjerno prijanjanje uz Isusovu osobu, stoga se osim nove evangelizacije, nameće u određenim slučajevima potreba za prvim navješćajem vjere.⁷

Upravo zbog navedenoga danas smo itekako potrebni toga prvog navješćaja – kerigme, koji pojmovno podrazumijeva ne doslovno prvi navješćaj u nizu jednog procesa, odnosno onaj koji stoji samo na početku, kasnije se zaboravlja ili zamjenjuje ostalim sadržajima koji ga nadilaze. Važnost prvog navješćaja proizlazi iz njegove vrsnosti i zato je on, mogli bismo reći, glavni navješćaj.⁸ Jer ako se on nije dogodio, ili je pak izbljedio ili ukoliko nedostaje,

⁶ PAVAO VI., *Evangeliū nuntiandi. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), Zagreb, 2000., 22 (dalje: EN).

⁷ Usp. IVAN PAVAO II., *Ecclesia in Europa. Postsinodalna pobudnica o Crkvi u Europi* (28. VI. 2003.), Zagreb, 2003., 46, 51.

⁸ Usp. Papa FRANJO, *Evangeliū gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o naviješćanju evanđelja u suvremenom svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013., 164 (dalje: EG).

možemo li onda uopće govoriti o uspješnom evangelizacijskom, pastoralnom i katehetskom djelovanju u Crkvi. Kako je onda uopće moguće i dati obrazloženje nade koja je u nama (usp. 1 Pt 3,15)?

Toga fenomena bivamo svjesni sve češće danas kada mnogi u Crkvi, ali i izvan nje govore o otuđenosti prvog navještaja, odnosno o njegovoj izostalosti i to, primjerice, u instituciji koja bi trebala biti prva škola vjere – u obitelji, ili pak u župnim zajednicama,⁹ ili je u navedenim institucijama bilo premalo autentičnosti tijekom prvog navještaja. Možda je razlog za to i u tome što smo sadržajnu istinu u kerigmi – da je Isus živio, umro i uskrsnuo, te da je živ prisutan među nama danas¹⁰ – promatrali više kao pruženu nam informaciju o vjeri, a manje kao proces, rast u vjeri, trenutak i mogućnost osobnog susreta s Bogom, događaj u kojem se slavi Krist. Zato i novost u poimanju prvog navještaja pronalazimo u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium*, gdje je prvi navještaj shvaćen upravo kao središnje mjesto u evangelizacijskom, pastoralnom i katehetskom djelovanju.¹¹ Upravo u snazi toga prvog navještaja papa Franjo vidi priliku za obnovu Crkve te će stoga, posljedično, uspješnost kerigme ovisiti o obnovljenoj Crkvi, čija će se obnovljenost, novost, miris novosti i njezina prihvatljivost prepoznati u njezinu izlasku i u autentičnom navještaju.¹² Papa Franjo pritom je 'nepopustljiv' kada, u tom smislu, govori kolika je uloga pastoralnih djelatnika u tome procesu, upozoravajući ih da ne robuju egoističnoj mlitavosti, sterilnom pesimizmu, duhovnoj svjetovnosti, pri čemu su mnogi prepušteni vlastitoj samodostatnosti i komotnosti živeći svoju vjeru daleko od autentične vjere (usp. EG 76-101).

⁹ U pastoralno-katehetskoj praksi sve se više susrećemo s tendencijom izostalosti prvog navještaja, pri čemu su upravo djeca u obitelji »lišena iskustvenoga kontakta s kršćanskim životom koji bi trebali ostvarivati u vlastitoj obitelji. Nisu ostvarili prvu razinu: obraćenje i vjeru u Boga i Isusa Krista. Samo činjenica da su poslani na župnu katehezu nije dovoljna garancija da su kršćani na početnoj razini. Iz toga se rađa temeljno nesuglasje: doktrinarna kateheza koju primaju djeca za vrijeme pripreme za prvu pričest i za potvrdu, morala bi odgajati i oblikovati kršćansku vjeru, ali ta vjera kod adresata nije još prisutna niti na početnoj razini. Apstraktna i intelektualna znanja, poznavanje istina vjere, nisu dovoljni da bi se netko otvorio Evanđelju i vjeri«, Valentina MANDARIĆ, *Vjeronauk danas?!*, u: *Spectrum*, 41 (2008.) 3-4, 182.

¹⁰ Usp. KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Zagreb, 2000., 102.

¹¹ Usp. Stanislav ŠOTA, *Poimanje kerigmatske i mistagoške kateheze*, 124.

¹² »Crkva izlaska«, »Crkva autentičnog svjedočenja«, »Crkva usredotočena na obnovu same sebe«, važne su odrednice pontifikata pape Franje koje se poput niti vodilje provlače kroz njegovu pisanu i izgovorenu riječ. To ni u kojem smislu ne znači da njegovi prethodnici nisu navedenim datostima posvećivali pozornost u svojem nauku i djelovanju, no valja ipak istaknuti da Papin iskorak prema onima koji su na marginama, obespravljenima i ojađenima, daje za pravo nazvati ga istinskim tražiteljem obnove Crkve, pri čemu je Crkva trajno pozvana vraćati se na izvore svojeg autentičnog utemeljitelja Isusa Krista.

2. Temeljni kriteriji za autentičnost kerigme

Koji su kriteriji potrebni za autentičnost kerigme? Je li pritom presudan sadržaj? Osoba – navjestitelj? Zajednica? Kontekst? Teško je, pritom, ukazati na važnost samo jednog čimbenika i istaknuti njegovu prevagu nad ostalim čimbenicima unutar kerigme, no zasigurno će njihovo međusobno prožimanje i usmjerenost prema cilju, a to je navještaj Isusa Krista, pridonijeti tomu da kerigma bude autentična.

2.1. Ljubav prema riječi Božjoj

Oduvijek je živjeti kao kršćanin značilo »živjeti do kraja autentičnost evanđelja, dati o njemu svjedočanstvo, naviještati ga, biti ono što je duša za tijelo»¹³. U tom smislu je nemoguće kerigmu odvojiti od riječi Božje, dapače, upravo u evanđeljima nalazimo taj navještaj, kerigmu o kraljevstvu Božjem koje se približilo i koje nas poziva na obraćenje i vjeru.¹⁴ Riječ Božju možemo dobro poznavati, smjestiti ju u vrijeme i kontekst njezina nastanka, dobro ju aktualizirati, no ukoliko pritom nedostaje privrženost riječi Božjoj, odnosno ukoliko ona ne postane živa i djelotvorna riječ u životu navjestitelja (usp. Heb 4,12), zasigurno neće polučiti rezultat u životu onoga kojemu je kerigma upućena. U tom smislu je uvijek aktualna poruka koju je gotovo proročanski ostavio papa Pavao VI. kada je istaknuo da »suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje, ili ako sluša učitelje sluša ih zato što su svjedoci« (EN 41). Stoga je jedan od itekako važnih kriterija za autentičnost kerigme *ljubav prema riječi Božjoj*.

Sveto pismo trebalo bi biti središte kerigme, 'siliti' nas da se unutar kerigme bavimo ponajprije samim Bogom, a ne da se pri navještaju bavimo različitim analizama, informativnim govorom, samo dnevnim pitanjima, koja su, dakako važna, no ne mogu biti najvažnija ili presudna u kerigmi.¹⁵ Govoreći o važnosti prianjanja i, posljedično, prepoznatljivoj ljubavi prema Svetom pismu, valja nam si postaviti pitanje: Imamo li povjerenja prema Svetom pismu? Poznajemo li ga dovoljno? Razumijemo li ga? Naime, u pastoralnoj se praksi često pri prvom navještaju kao i pri katehezi i evangelizaciji od adresata čuje drama ljudskog života, poradi čega taj drugi kojemu naviještamo evanđelje ostaje nekako po strani, razočaran, bezličan, usredotočen samo na sebe, tj. na

¹³ Antonio CAÑIZARES LLOVERA, Uvod, u: Kiko ARGÜELLO, *Kerigma. U barakama sa siromasima. Iskustvo nove evangelizacije: missio ad gentes*, Split, 2013., 15.

¹⁴ Usp. Mario CIFRAK, *I riječ je Božja rasla. Od kerigme do evanđelja*, Zagreb, 2016., 6.

¹⁵ Usp. Ivica RAGUŽ, *Tvrda besjeda? O kršćanskom navještaju danas* (4. IX. 2017.), u: <http://www.zadarskanadbiskupija.hr/?p=24135> (12. XII. 2019.).

svoj problem, s nepovjerenjem prema Crkvi i sl., no moramo znati da svojim programima nećemo riješiti dramu ljudskog života. Odgovor na dramu ljudskog života nisu naši planovi i programi, već Isus Krist, odnosno zajedništvo s Kristom koje, između ostaloga, proizlazi iz ljubavi prema Svetom pismu.¹⁶

Na tom tragu, zanimljivo je primijetiti da dogmatska konstitucija o božanskoj objavi *Dei Verbum* ne započinje teološkim promišljanjem o Svetom pismu i njegovu tumačenju, već isticanjem potrebe slušanja i naviještanja riječi Božje: »Božju riječ pobožno slušajući i vjerno je proglašavajući Sveti sabor slijedi sv. Ivana koji veli: 'Navješćujemo vam život vječni, koji bijaše kod Oca i pokazao se nama: što smo vidjeli i čuli navješćujemo vama, da i vi imate s nama zajedništvo, a zajedništvo naše je s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom'»(1 Iv 1,2-3). Navjesticitelj, u tom smislu, nije samo prenositelj naučene nauke nego svjedok koji životom stoji iza svoje poruke, a cilj njegova naviještanja nije posredovati puku informaciju, već doprinijeti stvaranju zajedništva, Crkve.¹⁷

2.2. *Ulazak u Crkvu*

Jedan od važnih i prepoznatljivih dijelova evangelizacijskog procesa jest ulazak u zajednicu, u Crkvu, koja predstavlja vidljivi znak zajedništva Boga i ljudi, »narod skupljen jedinstvom Oca, Sina i Duha Svetoga«¹⁸. Nakon svjedočenja, izričitog navještanja i pristanka srca, u Crkvi je svatko pozvan pronaći sebe i dati vlastiti udio u rastu Crkve, koje će biti posredovano apostolskim djelovanjem kao posljednjom etapom evangelizacijskog procesa. U tom je smislu jedan od važnih kriterija za autentičnost kerigme upravo *ulazak u Crkvu*, biti član Crkve, osjećati Crkvu kao nešto svoje, pridonijeti obogaćenju crkvenog zajedništva vlastitim darovima i karizmama, poštivati i obdržavati nauk Crkve, djelovati crkveno. Crkvenost unutar prvog navještanja itekako je prepoznatljiva, između ostaloga, i po tome je li član Crkve spreman nositi znak ranjene Crkve, hodati s ranama Crkve koje katkad zaudaraju, je li spreman liječiti ih svojim rukama i nositi biljeg te ranjene, a ne samo proslavljene Crkve? Uzajamna prožetost riječi Božje i Crkve itekako biva vidljiva i po tome koliko se Crkva hrani Božjom riječju. Ukoliko se Crkva ne hrani Božjom riječju, sasvim je opravdano

¹⁶ Isto.

¹⁷ Usp. Ivan DUGANDŽIĆ, Navještanje i navjesticitelj. Uz 25. obljetnicu Konstitucije »Dei Verbum«, u: *Bogoslovska smotra*, 61 (1991.) 3-4, 244.

¹⁸ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008., 4.

pitanje: Može li biti svjetlo i kvasac današnjem svijetu i vremenu? Zapravo, samo živa Crkva koja se nadahnjuje na riječi Božjoj i živi njezinom snagom može uspješno navijestiti spasenje ljudima. Na tom tragu možemo čitati i tajnu velikih misionarskih uspjeha prve Crkve, gdje vidimo da se ona nije zatvarala samo u sebe, niti je, s druge strane, bila usmjerena u tolikoj mjeri *ad extra* da bi zaboravila svoj unutarnji život i dovela u pitanje vlastitu bit i opstojnost. Postavljajući si pitanje: Koliko je danas od toga ostalo? Koliko god je danas u Crkvi naglasak na Crkvi koja izlazi, Crkvi koja ima uvijek otvorena vrata, Crkvi koja strpljivo čeka¹⁹, treba ukazati na činjenicu da Crkva, da bi ponudila nešto od sebe i da bi izašla iz sebe, treba posjedovati, odnosno evangelizirati samu sebe kako bi mogla evangelizirati druge u svijetu.

2.3. Ljubav prema adresatima

Da bi se prenijela poruka vjere, odnosno da bi ista zaživjela u životu adresata, potrebno je, između ostalog, u pastoralno-katehetskom djelovanju usredotočiti se na čovjeka u njegovoj situaciji, tj. na antropogene i sociogene uvjete.²⁰ To nas pak, posljedično, usmjerava na usredotočenost samoj poruci, ali i prema onima kojima se poruka posreduje, jer ukoliko se to ne dogodi, onda se ostaje samo na razini informativnoga, čujnoga, ali ne i doživljenoga – toliko potrebnoga u posredovanju i življenju vjere. Zbog toga je i jedan od iznimno važnih kriterija u kerigmi, da bi ona bila autentična, upravo ljubav prema onima kojima je upravljen prvi navještaj, odnosno zajedništvo s onima kojima se naviješta. Pritom bi svakom od nas uzor trebao biti apostol Pavao, koji piše Solunjanima: »Tako, puni ljubavi prema vama, htjedosmo vam predati ne samo evanđelje Božje nego i naše duše, jer ste nam omiljeli« (1 Sol 2,8). Kakva je to ljubav? – nameće se pitanje u posredovanju prvog navještaja. Zasiurno više no ljubav odgojitelja, to je očinska ljubav, dapače, majčinska ljubav, jer dobra majka zna prepoznati sve darove koje je Bog dao njezinu djetetu, sluša njegove brige i uči od njega.²¹ Na tragu navedenog pitanja, papa Franjo će istaknuti: »A kakva bi to ljubav bila kada ne bi osjetila potrebu da govori o ljubljenoj osobi, da je predstavi, da s njom druge upozna? Ako ne osjećamo snažnu želju da

¹⁹ Usp. Valentina MANDARIĆ, Milosrđe: put Crkve do čovjeka i suvremenih periferija, u: *Bogoslovska smotra*, 86 (2016.) 3, 709.

²⁰ Usp. Alojzije HOBLAJ, Pedeset godina Katehetskoga instituta – više od traga u prošlosti i suvremenosti, u: *Bogoslovska smotra*, 83 (2013.) 4, 672.

²¹ Usp. Omelia del Santo Padre Francesco, u: http://www.vatican.va/content/francesco/it/homilies/2019/documents/papa-francesco_20190101_omelia-giornatamondiale-pace.html (16. I. 2020.).

dijelimo s drugima tu ljubav, trebamo se zaustaviti u molitvi i tražiti od Isusa da još jednom dotakne naše srce» (EG 264).

Na temelju navedenog, itekako je važno da Sveto pismo znamo staviti u službu ljubavi prema bližnjima, odnosno navještaj Svetoga pisma treba se uvijek događati zbog drugih, zbog onih koji su nam darovani. U tom zajedništvu s onima kojima se naviješta valja nastojati da se drugi čovjek ne povrijedi, naročito ako je nejak u vjeri (usp. EN 79), imati strpljivosti s pitanjima koja drugi postavljaju, ne doživjeti ta pitanja kao provokaciju, nego kao sudjelovanje u osobnom rastu u vjeri, kao vlastiti doprinos rasta u vjeri. S druge pak strane, onaj koji navješćuje snagu evanđelja i radost obraćenja, ne mora se bojati i skrivati pritom da je i sâm slab i potreban obraćenja, jer to onda na najbolji mogući način svjedoči o njegovoj učinkovitosti, odnosno autentičnosti. Uostalom, Crkva da bi evangelizirala sama treba biti evangelizirana, odnosno nitko nije izuzet od hitnosti autoevangelizacije u kojoj smo pozvani svoje korijene i izvore pružiti u samo središte Crkve, gdje su Isus Krist i Duh Sveti.²²

2.4. *Osobni prvi navještaj*

Već je poznati rimski pjesnik Vergilije zapisao: *experientia docet*.²³ Osim što iskustvo uči, ono se dijeli i međusobno nas obogaćuje. Biti obogaćen iskustvom, neprocjenjivo je blago satkano od niti ljudskog života kojeg oblikuju riječi, djela i događaji u određenom povijesnom trenutku.

Govoreći o prvom navještaju i o njegovoj važnosti u izgradnji autentičnosti, itekako je važno sjetiti se nas samih i našeg osobnog puta vjere, trenutaka koji nas pritom vraćaju na izvore našega prvog navještaja, osoba koje su nam dale prvi navještaj te sadržaja koji nam je posredovan tijekom prvog navještaja. Katkada je to bila možda samo gesta, nekad jednostavna riječ, možda šutnja ili pak nešto drugo. To vraćanje nas samih izvorima kerigme, osim prisjećanja, obvezuje nas na obazrivost prema svakom trenutku našeg djelovanja, prema svakoj gesti, izgovorenoj riječi, a koji mogu biti itekakvi izvori za prvi navještaj drugima, no isto nas tako obvezuju da ne zaboravimo na jednostavnost naše vjere, čiju snagu i svjedočenje ne može zamijeniti nikakvo stručno znanje.

U tom će smislu papa Franjo reći: »Imao sam tu milost da odrastam u obitelji u kojoj se vjera živjela na jednostavan i konkretan način; ali, posebno

²² Usp. Tomislav IVANČIĆ, Iskustvo nove evangelizacije u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra*, 81 (2011.) 3, 581.

²³ Usp. <https://dokumen.tips/documents/latinske-izreke-5708bb0b21c2f.html> (12. I. 2020.).

je moja baka, mama mojega oca, obilježila moj put vjere. Bila je žena koja nam je objašnjavala, govorila nam je o Isusu, učila nas katekizam. Uvijek se sjećam kako nas je na Veliki petak navečer vodila na procesiju sa svijećama, na kraju koje je dolazio 'Krist koji leži', te je nas, djecu, baka poticala da kleknemo i govorila nam: 'Gledajte, umro je, ali sutra će uskrsnuti... Prvi sam kršćanski navještaj primio upravo od te žene, od svoje bake! To je prekrasno! Prvi navještaj u domu, s obitelji!«²⁴ No, to i nije neka novina ili pak trend suvremenog vremena, to se događalo i u prvim vremenima, jer, primjerice, sv. Pavao kaže Timoteju: »... imajući na pameti vjeru tvoje bake Loide i tvoje majke Eunike« (2 Tim 1,5).

U vremenu u kojemu danas živimo, imajući pred sobom rast u vjeri, valja ukazati na važnost župne kateheze jer sve više uviđamo da mnogi, napose djeca i mladi, više nemaju oslonac i podršku za rast u vjeri u okruženju u kojem žive. Poradi toga, »u vremenu kada vjera nije više ambijentalno posredovana i kada je potiskivana na rubove života, sve veću važnost poprima upravo župa kao struktura. Ona u manjim zajednicama ima priliku zahvaćati pojedince, privlačiti ih i izravnije pozivati u svoje zajedništvo.«²⁵ Pritom je itekako važna uloga svećenika, tj. da on bude odgojitelj u vjeri povjerene mu zajednice te da brine o rastu u vjeri, jer kao neposredan suradnik biskupa prvi je odgovoran za katehezu, kateheta u pravom smislu riječi koji će u svojem pastoralno-katehetskom radu nastojati uključiti i svoje suradnike, župne katehete i ostale zauzetije župljane koji mogu iznijeti svoja kršćanska iskustva u rastu vjere.²⁶ Konkretno, danas se, primjerice, u Crkvi puno pozornosti posvećuje mladima, radu s mladima, no valjalo bi poraditi i na tome da se neki od njih, iskusniji i jači u vjeri, angažiraju i kao pomoćnici u katehezi skupina djece prije slavlja prve pričesti i krizme, posebice u ispovijedanju onoga što im se dogodilo kada su Isusa susreli, odnosno u njihovu svjedočenju vjere.²⁷ Time ćemo imati ne samo dobre učitelje vjere nego i dobre učenike u vjeri jer smo svi potrebiti trajnog rasta u vjeri, što zasigurno pridonosi još većoj autentičnosti navještaja.

Govoreći o prvom navještaju, nikada nećemo moći dovoljno naglasiti važnost rane dobi djeteta i prepoznati utjecaj i tragove koje spomenuta dob ostavlja u duši čovjeka. Osobno smo, vjerujem, puno puta radosno iznenađe-

²⁴ Baka, unuk i Papa – radost vjere kojoj nisu potrebne riječi, u: <https://ika.hkm.hr/novosti/baka-unuk-i-papa-radost-vjere-kojoj-nisu-potrebne-rijeci/> (15. I. 2020.).

²⁵ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »Da vaša radost bude potpuna« *Iv* 15,11. *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, Zagreb, 2018., 111.

²⁶ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici*, Zagreb, 2008., 30.

²⁷ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »Da vaša radost bude potpuna« *Iv* 15,11, 110.

ni ponekim odgovorom djeteta u vrtićkoj dobi koji se tiču naše vjere. Tako je, primjerice, »pripovijedala jedna majka kako je s djetetom od četiri i pol godine nakon sprovoda išla u crkvu na svetu misu zadušnicu. Susrela ih je susjeda i pitala kamo idu, a djevojčica je odgovorila: 'Umrta je teta I., bio je sprovod, a mi sada idemo slaviti u crkvu, jer će uskrsnuti.' Pred takvim sadržajem odgovora često možemo ostati pomalo posramljeni ili, bolje, potaknuti i ohrabreni. Sve je te sadržaje dijete čulo, u sebi posložilo na nevjerojatan način i artikuliralo bolje negoli to katkada znaju stariji, što progovara o autentičnom prvom navješčaju, koji se dogodio u obitelji i u predškolskoj ustanovi, a vjerujem i u župnoj zajednici.«²⁸

2. Uloga navjestitelja u kerigmi

Osim istaknutih važnih kriterija za autentičnost kerigme, valja zasebno posvetiti pozornost samom navjestitelju, onom od kojega dolazi prvi navješčaj i o kojemu uvelike ovisi sama autentičnost navješčaja. Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium* naziva ga, na jednoj općenitoj razini, evangelizatorom (usp. EG 259), ističući pritom da se prijeko potrebni evangelizator prožet Kristom ne zatvara u sebe, nego izlazi, hrabro naviješta vlastito iskustvo spašenosti, prenosi osobno iskustvo vjere i molitve, iskreno živi ono što naviješta (usp. EG 78-80). U tom smislu će, bez imalo ustezanja, papa Franjo uputiti 'tvrdu besjedu', naglasivši da suvremeni problemi današnjega evangelizacijsko-pastoralno-katehetskog rada, između ostaloga, leže u činjenici slabe motivacije evangelizatora, loše obavljenim poslovima bez duha i duše, duhovnosti koja je u sebi mrtva, duhovnosti bez križa, pragmatizmu koji Crkvu pretvara u grob, a kršćane u mumije (usp. EG 68-70, 82-83).

Danas se sve češće zna čuti o potrebi, odnosno 'o mucij' traženja čovjeka. Izuzev potrebnih kvalifikacija, kompetencija koje se traže za određeno radno mjesto, svjedoci smo da se za izvršavanje određene službe traži i ljudskost, vrlina sve više tražena, ali nažalost sve manje pronalazena, poradi čega se nerijetko čuje: imamo sve više stručnjaka, ali sve manje ljudi. U tom smislu, imajući pred sobom prvi navješčaj, valja reći da su osobne značajke evangelizatora itekako važne jer one drugoga pripremaju za život u vjeri, odgajaju u vjeri. Pod tim podrazumijevamo: osobno svjedočenje, bliskost svakom čovjeku, ali i bliskost i povezanost s Bogom, otvorenost za dijalog, strpljivost, srdačno pri-

²⁸ Ivan ŠAŠKO, *Pozdravni govor pri podjeli mandata odgojiteljicama u vjeri*, Zagreb, 7. listopada 2019.

hvaćanje, nenametljivi evangelizacijski hod koji stavlja uvijek drugoga u prvi plan, prati ga na putu. »Evangelizator je onaj koji izlazi iz sebe i napušta sebe, kojemu je strana malodušnost, nepovjerenje u vlastite snage i fatalizam, osoba koja prihvaća vlastite slabosti i strpljivo nosi vlastite križeve, osoba svjesna svoje osobne istine, koja se suživljava sa svima koji pate, te je spremna prihvatiti i vlastite ograničenosti.«²⁹ Evangelizator ne propovijeda sebe i o sebi, nego bi u središtu trebala biti objavljena riječ Božja i njome treba biti prožet čitav njegov navještaj (usp. EG 116-117). Reći će neki da je možda posrijedi iznimno zahtjevan niz osobnih značajki evangelizatora, no baš u zahtjevnosti osobnih značajki zrcali se snaga križa kojom je obilježen svaki vjernik po uzoru na Krista.

Da bi osobne značajke evangelizatora zaživjele i bile prepoznate u evangelizacijskom djelovanju, posvema je jasno da je evangelizatoru potreban trajni rast u vjeri, odnosno trajna formacija kako bi se, s jedne strane, prepoznali izazovi s kojima se susreću Crkva i društvo te kako bi se, s druge strane, mogle shvatiti sve promjene koje izravno ili neizravno utječu na čovjeka. U tom će se smislu, prema Špiri Marasoviću, onemogućiti stvaranje pastoralnog djelatnika samo kao nekog »evangelizatora namještenika«³⁰, a ići će se prema stjecanju pedagoških i katehetskih kvaliteta evangelizatora, a to su: iskustvo praćenja, sposobnost shvaćanja, umijeće čekanja, mudrost, poučljivost Duhu Svetom, umijeće slušanja koje nadilazi vlastiti sjetilni sluh, ali i poznavanje riječi Božje, njezino razumijevanje i svjedočenje (usp. EG 171-172).

Svaki bi evangelizator trebao biti svjestan važnosti riječi Božje koja mu je povjerena da ju naviješta, pri čemu će najbolje odgovoriti svojem poslanju ako bude vjeran slušatelj i ponizan sluga Riječi, svjestan da Bog djeluje po njemu i daje uspjeh. Najbolji nam je uzor u tome Pavao, koji ne polemizira s onima koji mu predbacuju da je slab i nesiguran u nastupu, već samo ističe da ne propovijeda sebe, već Krista (usp. 2 Kor 4,5). On zna da je, unatoč velikoj sposobnosti, samo slabo oruđe u Božjim rukama i zato odgovora stamen u vjeri: »Ovo blago nosimo u zemljanim posudama da se ona izvanredna uspješnost pripisuje Bogu, a ne nama« (2 Kor 4,7).³¹

Kada bismo si htjeli postaviti pitanje u čemu je bio Pavlov veliki uspjeh, onda bismo mogli istaknuti da se njegov golem uspjeh u službi naviještanja ne može objasniti ni Pavlovom genijalnošću, a i niti bilo kojim vanjskim čimbeni-

²⁹ Stanislav ŠOTA, Poimanje kerigmatske i mistagoške kateheze, 133.

³⁰ Usp. Špiro MARASOVIĆ, Lik vjeroučitelja na pragu trećeg tisućljeća, u: *Kateheza*, 20 (1998.) 1, 11.

³¹ Usp. Ivan DUGANDŽIĆ, Navještaj i navjestitelj, 249.

cima. Odgovor valja potražiti u njegovom osobnom odnosu prema evanđelju. Treba se zaputiti tamo gdje je on sâm najprije bio slušatelj i primatelj Riječi. A to je njegovo vjerničko srce, gdje se njegova mistika spram Krista hrani dubokom sviješću da zapravo ne živi više on, nego Krist živi u njemu (usp. Gal 2, 20). Zato on naviještanje evanđelja ne shvaća samo kao jednu od svojih aktivnosti uz tolike druge, već je to njegovo srce, to je jednostavno posljedica njegove vjere – »Uzvjerovah, zato besjedim, jednako i mi vjerujemo, i zato besjedimo (2 Kor 4,13).«³²

Umjesto zaključka

Svakom evangelizatoru, navjesticitelju, posredniku prvog navještaja može biti sasvim konkretan savjet riječ koju apostol Pavao upućuje svom učniku Timoteju: »Pazi na samog sebe i na nauku! Ustraj u svojim dužnostima, jer radeći ovo spasiti ćeš i samog sebe i slušatelje« (1 Tim 4,16). Tu još jednom dolazi do izražaja sudbonosna povezanost navještaja i navjesticitelja na temelju čega se mjeri autentičnost samog navjesticitelja. Upravo stoga, da bi riječ Božja postigla svoj cilj, a to je spasenje, potrebno je da njezin navjesticitelj trajno pazi na svoj odnos prema riječi Božjoj.

Papa Pavao VI. bez okolišanja pita sve navjesticitelje: »Vjerujete li stvarno to što naviješate? Živate li to što vjerujete? Propovijedate li to što živite? Danas je više nego ikada svjedočanstvo života postalo bitnim uvjetom dubokog djelovanja naviještanja« (EN 76).

Jasno je da danas nije nimalo lako ostati trajno vjeran riječi Božjoj i podložiti se njezinoj logici koja je često suprotna logici svijeta. To je često povezano s pravim trpljenjem zbog riječi Božje, što je pokazala i povijest Crkve, ali upravo se u tome i očituje prava crkvenost navjesticitelja – da ne traži uspjeh s obzirom na cijenu, već da bude spreman prihvatiti i trenutani neuspjeh, što će sigurno u svoje vrijeme uroditi plodom. Pritom danas raduje toliki broj ljudi koji se pri prvom navještaju i ne pitaju postoji li Bog, nego sve glasnije viču: »Pokažite nam Boga!« A tko im može pokazati Boga? Onaj koji živi Boga, koji živi s Bogom i koji živi po Božjem u ovom svijetu. I pred nama je danas isti zadatak – nastojati tako činiti, kako bi na taj način bila prepoznata naša autentičnost u naviještanju evanđelja u ovom vremenu i u ovom svijetu.

³² Usp. *Isto*, 250.

Summary

**KERYGMA IN BUILDING UP OF AUTHENTICITY OF THE
PROCLAMATION**

Denis BARIĆ

Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb
Vlaška 38, p.p. 432, HR – 10 001 Zagreb
baric.denis@gmail.com

The article consists of three parts. In the first part the author talks about the identity of kerygma by situating it within the process of evangelisation and about its relevancy by emphasising that the first proclamation is understood as the central place in evangelisation, pastoral, and catechetical work, which is why pope Francis sees in the power of the first proclamation a chance for the renewal of the Church. In the second part the author discusses fundamental criteria of authenticity of kerygma and points out the importance of love for the word of God, entry into the Church, love for those who are addressed, and the personal first proclamation that is transmitted to us in a specific time and context and that can be a constant source for the first proclamation to others. The last part of the article is dedicated to the role of the proclaimer in kerygma and emphasises the importance of personal, pedagogical, and catechetical qualities of an evangeliser, whereby an important role in acquiring and transmitting the mentioned qualities belongs to the continuous formation of evangelisers.

Keywords: *kerygma, authenticity, word of God, evangeliser, addressees*